

PIENI AHTI RYTKÖSTÄ KOSKEVA OIKAISU

Helsingin yliopistossa oli v. 1952 täytettävänä suomen kielen professorin virka, jonka hakijoiden joukossa oli Ahti Rytkönen. Historiallis-kielitieteellisen osaston kutsumina asiantuntijoina olivat Erkki Itkonen, Julius Mägiste, Aarni Penttilä ja Osmo Ikola. Muun muassa näitä lausuntoja — tai paremminkin Rytkösen niis-

tä esittämiä kommentteja — koskettelee Liisa Tainio kirjoituksessaan Ahti Rytkönen kielentutkimuksen työmaalla (Vir. 3/95).

Tainion kirjoituksessa on seuraava kohta (s. 440): »Deskriptiivisten sanojen tutkimisen mahdottomuutta perusteltiin Rytkösen tutkimuksen (Eräiden itämerensuomen *tm*-sanojen historiaa, 1940) valmistumisen

aikana mm. siten, että ne ovat tyypillisesti lyhytikäisiä luomuksia. Tästä syystä ne ovat vähempiarvoista kielenainesta, joka ei kuulu kielitieteen varsinaisen tutkimuskohteen, 'kieleemme asiallisten ja normaalien sanojen' joukkoon, kuten Osmo Ikola asian ilmaisi (lainaus Rytkösen 1954: 23). Tutkimuskohteen väärä valinta korostui kaikissa kritiikeissä: onomatopoeettiset sanat kun 'kuuluvat kielitieteen ulkopuolelle (mts. 44).»

Tähän täytyy ensinnäkin huomauttaa, että mainitun Rytkösen tutkimuksen ilmestymisen aikoihin olin vielä opiskelija enkä missään esittänyt tuollaisia mielipiteitä. Vuonna 1952 olin sitten nuori professori ja annoin pyynnöstä asiantuntijanlausunnon. Lainaan lausunnostani kohdan, johon tässä ilmeisesti viitataan: »On selvää — kuten tekijä useaan otteeseen tähdentää — ettei onomatopoeettis-deskriptiivisiä sanoja voida eikä ole syytä sulkea pois kielitieteen piiristä. Mutta niitä tutkittaessa on otettava huomioon niiden erikoisluonne sekä sovitettava päämäärät ja metodi sen mukaisiksi. Lehtori Rytkösen todistelussa on eräitä perusheikkouksia, jotka vievät pohjan useimmilta hänen päätelmiltään. Niinpä hän selittää mielivaltaisesti, monasti ilman minkäänlaisia perusteluja onomatopoeettisiksi suuren joukon kieleemme asiallisia,

normaaleja sanoja.»

Tämä on toki aivan muuta kuin se käsitys, jonka Tainion kirjoituksen lukija saa asiasta. Edellä olevan Tainion sitaatin lopussa oleva viittaus (mts. 44) ei edes tarkoita v. 1954 ilmestynyttä Rytkösen julkaisua, kuten asioita tuntematon lukija tietenkin luulee, vaan v. 1940 ilmestynyttä *tm*-tutkimusta. Tässä tarkoitettusta kohdasta sanoi Mägiste lausunnossaan: »On käsittäkseni liioiteltua sanoa: 'mitä arvovaltaisimmat tutkijat väittävät käsittelemieni sanojen kuuluvan kielitieteen ulkopuolelle' (s. 44), sillä kyllä kai niiden on väitetty kuuluvan vain perinteellisen äännehistoriantutkimuksen ulkopuolelle.»

Selvyyden vuoksi lisään, että pidän kyllä Ahti Rytkösen elämäntyötä sinänsä arvossa, mutta silloinen tehtäväni oli vain arvioida hänen kelpoisuuttaan suomen kielen professorin virkaan. Siinä tulin kieliteiseen tulokseen samoin kuin Erkki Itkonen ja Vermlannin savolaismurteiden tallentajana ja tutkijana ansioitunut Julius Mägiste. Neljäs asiantuntija Aarni Penttilä asetti Rytkösen hakijoista kolmannelle sijalle. ■

OSMO IKOLA

Mustainveljestenkuja 2 B, 20700 Turku